ՆՇԽԱՐՆԵՐ ՄԵՐ ԱՆՄԱՀՆԵՐԷՆ

11· — ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԱՌ Հ· ԼԵՒՈՆ ԱԹՃԵԱՆ

Հետեւեալ երեք նամակները Դանիէլ Վարուժանի պատանեկան յիշատակներէն են, երբ նա դեռ աշակերտ էր Կ·Պոլսի մեր Քաղկեդոնի Վարժարանին եւ կը ստորագրէր Զուլուզքեսարեան։ Այդ նամակները կը գտնենք Թղթածրարին մէջ Մխիթարեան Ուխտիս միաբան խոստումնալից երեսնամեայ վաղամեռիկ Հ· Լեւոն Աթճեանի († 1918ին)։

Ողբացեալը, մկրտութեան անունով Յովհաննէս, ծնած էր Կ·Պոլիս 1888ին, Բրգնիկցի ծնողներէ· ահա ատկից հայրենակցական մասնակի կապը որ շեշտուած է Դանիէլի նամակներէն մէկուն մէջ, կապ մը՝ աւելի ամրացած աշակերտակցութեամբ Կ·Պոլսի մեր այդ Վարժարանին մէջ։

Աւելորդ է շեշտել սկսնակի հանդերձին մէջ իսկ շնորհալի զգացումները, որոնցմով կ՚արտայայտուի Վարուժան իրեն հայրենակցին եւ աշակերտակցին հանդէպ։

Նկատողութեան արժանի է մանաւանդ միւս նամակը, որ թէեւ Յովհաննէսի հօր կողմէն ստորագրուած, սակայն ամբողջապէս Վարուժանի գրչէն է՝ իմաստներուն խորութեամբ եւ հանդէպ քահանայական վիճակին ունեցած պատկառանքով եւ զմայլանքով։

Կ· Պոլիս 22/5 Ապրիլ 1902

Սիրելի որդեակ,

Նամակներդ միշտ եւ ուրախութեամբ կը ստանամ· կը գրես եւ կը գրես, շնորհակալ եմ։

Հիւանդ ես եղեր, այդ լուրիդ վրայ տրտմեցանք, անցած ըլլայ։ Մարմնական հիւանդութիւնը միայն զմարդ կը տխրեցնէ, իսկ հոգեկանը – զոր գիտեմ պիտի չունենաս – զԱստուած կը զայրացնէ···։

Աշխատէ բարւոյն՝ որքան որ կը փափաքիս, որքան որ կրնաս· Աստուած պիտի պսակէ աշխատութիւնդ։

Սիրելի որդեակ, կը յուսանք որ մեր ակնկալիքը եւ վերապատուելի Հարց աշխատանքը ի դերեւ չեն հաներ։ Զքեզ մեծցուցինք մինչեւ այդ հասակդ՝ որ ի հարկին ինքզինքդ զոհես կրօնքին եւ մարդկութեան։ Արդ սորվէ ըլլալ ճշմարիտ պաշտօնեայ Աստուծոյ եւ ճշմարիտ վարդապետ մարդկանց հոգիներու· համակերպէ՛ եւ հնազանդէ՛ ապագայիդ՝ զոր ծնողքդ մտադրեց եւ վարժապետները պիտի պատրաստեն· միով բանիւ, ո՛ ապագայ քահանայդ, հնազանդէ՛ Երկնից՝ միշտ մտքիդ մէջ ունենալով այս խօսքը՝ թէ «Քահանան Աստուծոյ պաշտօնեան է···»։

Ծնողքդ ՄԻՔԱՅԷԼ Պ· ԱԹՃԵԱՆ

Փոքրիկ բարեկամս

Հայրդ երբեմն նամակներդ ինծի կու տայ, զոքս ուրախութեամբ կը կարդամ· վայելուչ պարզութեամբ մը գրուած են անոնք, եւ անկեղծիկ զգացմանցդ եւ սիրոյդ դրոշմը կը կրեն։ Ես միշտ զքեզ կը յիշեմ եւ յուշերու մէջ կը սիրեմ յաւէտ։ Ապրէ՛, ուրիշ բան չունիմ ըսելիք, զի ըսելիքներս մինչեւ ցարդ վարժապետներուդ եւ ծնողացդ ըսածներուն կրկնումը պիտի ըլլայ· ապրէ՛ եւ աշխատէ՛· «Աշխատութիւնը կենաց եւ ապագային ջահն է»։

Իմ տեղս համբուրէ Վեր· Հայր Աթանասի սուրբ աջը, կ՚աղաչեմ չի մոռնաս։ Մասնաւոր սիրոյ բարեւներս յիշէ Մեղրեանին։

Մնամ քոյդ

ԴԱՆԻԷԼ ԶՈՒՊՈՒԳԲԵԱՐԵԱՆ

Սիրեցեալդ իմ Յովհաննէս Աթճիեան

Հայրենակցութեան եւ բարեկամութեան սիրով կը յիշեմ զքեզ անդադար, եւ այս անկեղծ յիշումներուս մասամբ իւիք յագուրդ տալու համար ներկայ երկտողիկովս զքեզ կը բարեւեմ, ու կը մաղթեմ ի խոր սրտէ որ սուրբ ուխտիդ մէջ Աստուած հաստատ պահէ։

Սիրելի Յովհաննէս, կը խնդրեմ որ հետեւեալը՝ թէ կարելի է՝ Արմենակ Եաղուպեանի կարդաս։

քոյդ

ԴԱՆԻԷԼ ԶՈՒՊՈՒԳԲԵԱՐԵԱՆ

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

ԵՒ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՎՃԻՌԸ

Մուրատ-Ռափայէլեան Վարժարանի մատուցած ծառայութիւնը ազգին մէջ՝ տոհմային դաստիարակութեան ու եւրոպական մշակոյթի ծաւալման տեսակէտով՝ անժխտելի իրականութիւն է, զոր չօշափած է, մանաւանդ ներկայ պատերազմէն առաջ, մանաւանդ ներկայ պատերազմէն առաջ, այլ եւ այլ զաղութներու մէջ ցրուած բովանդակ Հայութիւնը։

Իտալական Կառավարութիւնը զանազան ժամանակներու մէջ դիտցաւ գնահատել Մխիթարեան Հայրերու ձեռքով այդ Վարժարանին մէջ կատարուած գործունէութիւնը եւ բերած օգտակար ծառայութիւնը նոյն իսկ իտալական լեզուի ու գրականութեան նկատմամբ։

Իր այս գնահատանքը ցոյց տուաւ նախ 1897ին Ապրիլ 11ի Արքայական Հրովարտակով մը՝ կարգելով հայկական վարժարանը՝ հաւասարազօր Իտալիոյ Պետական Լիկէոններուն, այնպէս որ՝ մեր աշակերտները այդ օրէնքին զօրութեամբ իրաւունք կը ստանային յաճախելու Պետական Համալսարանները եւ հետեւելու բարձրագոյն ուսմանց ճիւղերուն։

Ցաշական Կառավարութեան օրերուն 1924 Մայիս 22ի նոր վճռագրով մը վերահաստատուեցաւ նախընթացաբար տրուած այդ իրաւունքը եւ առանձնաշնորհութիւնը։ Ու դարձեալ Կրթական Նախարարութեան կողմէ միւնոյն հրամանագիրը ինքնաբերաբար (motu proprio) կրկնուեցաւ 1938ին, երբ Միջնակարգ վարժարաններու վերանորոգման առթիւ կը քննուէին զանազան հաստատութիւններու նկարագիրը ու կազմը եւ կը վերցուէին շատ մը ուրիշ վարժարաններու մենաշնորհները։

Իսկ այս վերջին տարին (1941) Կրթական Նախարարութեան նոր օրէնքով մը հրահանգ կը տրուէր Իտալիոյ մէջ գոյութիւն ունեցող բոլոր օտար վարժարաններու կամ հաստատութիւններու՝ վերանորոգելու իրենց հիմնարկութեան հաստատագիրը՝ խնդրագիր ներկայացնելով միւնոյն Նախարարութեան, հայցելու համար իրենց դաստիարակչական եւ ուսումնական գործունէութիւնը շարունակելու հրաման եւ իրաւունք, եւ այդ՝ մինչեւ 1941ի Մարտ 5, որմէ վերջ նովին իսկ գործով իրենց օրինաւոր գոյութիւնը կորսնցնելու հասարակաց վտանգին պիտի ենթարկուէին։

Այս վճռական պայմաններուն մէջ Վարժարանիս Տեսչութիւնը փութաց ժամանակին ներկայացնել իր խնդրագիրը, ու միանգամայն Նախարարութենէն պահանջուած այն բոլոր վկայութիւնները եւ հարկաւոր վաւերաթուղթերը, որոնց մէջ պէտք էր որ պատկերանային Վարժարանիս ընդհանուր օրինական ու կարգապահական կանոնները, Վարիչ մարմնոյն կազմը, աշակերտներու ընդունելութեան պայմանները, ուսումներու ծրագիրը, համառօտ պատմութիւն մը վարժարանին հիմնարկութեան ու կեանքին, ու դեռ ուրիշ մանրամասնութիւններ, որոնք խնամքով յօրինուեցան եւ ժամանակին առաքուեցան Նախարարութեան, Վենետիկի Ուսումներու Վերահսկիչ Պաշտօնեային ձեռքով։ Շեշտուեցաւ յատկապէս մեր Վարժարանին առանձնայատուկ նկարագիրը, ազգային բնոյթը եւ իտալական մշակոյթի համար դար մը ամբողջ իր կատարած ծառայութիւնը։

Ու ահա, 1941 Մայիս 10ին կը հրատարակուէր Պետական նոր հրովարտակ մը, որ այս չորրորդ անգամ կը վերահաստատէր Մուրատ-Ռափայէլեան Վարժարանի գործունէութիւնը, կրթական թէ մշակութային, անփոփոխ ձգելով զայն իր կազմին ու նկարագրին մէջ։

Ասով Իտալական Պետութիւնը՝ յանձին իր Կրթական Նախարարութեան, անգամ

digitised by A.R.A.R.@